
Apie Lietuvos vėlyvųjų viduramžių muzikos istorijos šaltinius

Jūratė Trilupaitienė

*Kultūros ir meno institutas,
Tilto 4, 2001 Vilnius, Lietuva*

Straipsnyje nagrinėjami vėlyvųjų viduramžių muzikinio gyvenimo faktai Lietuvoje. Nurodomi šaltiniai, kuriais remiantis galima atskleisti muzikinio gyvenimo ypatumus, ankstyvuosius ryšius ir įtaką, sklidusią į istorinę Lietuvą iš kitų kraštų. Pateikiama Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės muzikinės kultūros apžvalga nuo valstybės susikūrimo iki XVI a.

Raktažodžiai: istorinė Lietuva, XIV–XV a. muzika, istoriografija

Lietuvos muzikos istorijos tyrinėjimų chronologinės ribos nėra plačios. Įvairių autorių darbuose pagrindinis dėmesys yra sutelktas į XIX ir XX a. aktualijas. Ankstesnių epochų muzikinis gyvenimas tyrinėtai labai mažai. Tokių atotrūkių ir tyrinėjimų netolygumą nulėmė eilė priežasčių. Viena svarbiausių – sudėtinga, ilgus šimtmečius užsitęsusi šalies politinio ir kultūrinio gyvenimo padėtis, kada nebuvo tinkamų sąlygų lietuviškos muzikologinės istoriografijos raidai. Todėl beveik iki pat XX a. pabaigos, t. y. Lietuvos valstybingumo atkūrimo, senąja muzika instituciniu mastu nebuvo reikiamai domimasi.

Kalbant apie senosios Lietuvos muzikinį gyvenimą nuo valstybės susikūrimo būtina įsigilinti į Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės praeitį. Etninė Lietuva, kuri šiandien dažniausiai suvokiama kaip nūdienos valstybės teritorija, politinio, ekonominio, kultūrinio gyvenimo formomis buvo labai tampriai susijusi su istorine Lietuva ir Lenkija. Tyrinėtojų pastangos išskirti istorinės Lietuvos meninį paveldą padalijant jį tarp kelių valstybių ir tautų, sukelia painiavą ir neatskleidžia istorinės praeities.

Tai pasakytina ir apie tuos darbus, kuriuose pateikiama žinių apie viduriniųjų amžių muzikos istoriją. Ją daugiausiai tyrinėjo lenkų istorikai, kurių darbuose stipriausia grandis – bažnytinė muzika. Nuo Lenkijos krikšto, muzikos katedros Krokuvos universitete įsteigimo, Gniezno archyvoskupijos įkūrimo yra išlikę pakankamai istoriografinių ir notografinių šaltinių, todėl tyrinėtojai yra parengę daug darbų iš konfesinės muzikos istorijos.

Visai kitokia pasaulietinės muzikos tyrimų padėtis. Yra žinomi tik atskiri, vienas nuo kito chronologiškai ir geografiškai nutolę faktai, kurių interpretacija atkiruose darbuose gerokai skiriasi. Neretai daromos apibendrinančios išvados, stokojančios giles-

nių išvalgų ir kultūrinio konteksto. Be to, įvairūs autoriai, pateikdami atskirus faktus, ne visada nurodo jų pirminį šaltinį, o tai verčia abejoti šių faktų patikimumu, apsunkina tyrinėjimus. Įvairiuose leidiniuose pasikartojantys tie patys faktai, daug kartų perpasakoti, sudaro prielaidas jų variantiškumui. Dėl siauro kultūrinio konteksto jie tampa netikslūs ar net iškreipia pačią reiškinį esmę.

Didelė spraga šiuose tyrinėjimuose atsiranda ir dėl objektyvių priežasčių. Nūdienos tyrinėtojams darbą apsunkina ne tik istoriografinės bet ir notografinės medžiagos trūkumas. Dėl išlikusių labai negausių muzikinių šaltinių dažniausiai tenka remtis ne pačia muzika, o muzikinio gyvenimo atskirų faktų, fragmentų paminėjimais.

Tokie chronologiškai vienas nuo kito nutolę įvykiai nebuvo jungiami į vientisą muzikinio gyvenimo grandį, tad iki šiol neturime bent kiek pilnesnio vaizdo apie vėlyvųjų viduramžių Lietuvos muzikinį gyvenimą. Atsargiai tenka vertinti ir bizantiškos bei lotynų civilizacijos įtaką.

Šio straipsnio tikslas – apibendrinti žinomus ankstyvuosius fragmentinius Lietuvos muzikinio gyvenimo faktus, atskleisti tarptautinius ryšius, išvelgti tas pagrindines muzikinio gyvenimo tendencijas, kurias Lietuva perėmė iš didžiųjų Vakarų Europos kultūrinio gyvenimo centrų. Drauge siekiama parodyti, kaip Lietuvos muzikinę kultūrą paveikė įvairūs politinio gyvenimo vingiai.

Stokojant faktografinės medžiagos, bet žinant muzikinio gyvenimo ypatumus tų kraštų, su kuriais buvo palaikomi politiniai ir ekonominiai ryšiai, tenka lyginti ir ieškoti analogų Lietuvos kultūroje.

XIII a. susikūrusi Lietuvos valstybė palaipsniui turėjo įsijungti ir į krikščioniškojo pasaulio kultūrinį arealą. Tačiau nelengvi ir sudėtingi buvo naujos vals-

tybės kultūriniai ryšiai su kitomis šalimis. Į Lietuvą, kaip paskutinę pagonišką salą, krikščioniškasis pasaulis žvelgė visai kitokiomis akimis. Tai atsispindi iškiliausio to meto prancūzų kompozitoriaus, Ars nova pradininko Guillaume de Machaut literatūriniam palikime. 1327–1331 m. jis, kaip Čekijos valdovo Jono Liuksemburgiečio (Johann von Luxemburg) sekretorius, Kryžiaus žygių dalyvis, buvo Lietuvoje ir aprašė kryžiuočių žiaurumus, minėdamas miestų bei pilių vietovardžius, nužudytų pagonių skaičių¹. Lietuva jam buvo svetima pagonių žemė, todėl jokių kitokių užuominų apie šį kraštą jis nepaliko. G. de Machaut, kaip ir riteriams, pirmučiausiai rūpėjo karo veiksmai, žygiai prieš pagonis ir šių žygių karo vado – savo darbdavio – šlovinimas. Tokia buvo to meto realybė.

Vėlyvaisiais viduramžiais Lietuvos padėtis buvo ypatinga. Čia, kaip niekur kitur, gyvavo konfesijų ir tradicijų įvairovė. Karalius Mindaugas, o vėliau ir kiti Lietuvos Didieji Kunigaikščiai, palaikydami įvairiapusių ryšius su kitomis šalimis, neišvengiamai privalėjo daugiau ar mažiau ne tik susipažinti, bet ir įsileisti, paremti ir net savo aplinkoje pritaikyti tuo metu aplinkiniuose krikščioniškuose kraštuose jau nusistovėjusias muzikinio gyvenimo tradicijas. Kultūriniai kontaktai tarp šalių vyko ne vien tik konfesinės muzikos plotmėje. Svarbūs jie buvo visoms valdovų dvaruose puoselėjamosioms muzikos funkcijoms: reprezentacinei, karinei, liturginei, pramoginei. Muzika skambėjo ir medžioklėse.

Po pirmųjų misionierių apsilankymo Lietuvoje, Mindaugo krikšto turėjo atsirasti pirmieji krikščioniškos kultūros, taip pat grigališkojo choralo daigai. Lietuva, plėsdama savo žemes į Rytus, susidūrė ir su stačiatikių cerkvinio giedojimu. Šis tikėjimas dar labiau buvo stiprinamas didikų vedybomis. Tiek Vytenis, tiek Gediminas palaikė ryšius su katalikų dvasiškiais. Taigi Lietuvoje buvo akivaizdus ilgaamžis graikų ir lotynų bei pagoniškosios kultūros gyvavimo bendras arealas.

Iki Didžiojo Kunigaikščio Vytauto valdymo turime tik keletą chronologiškai vienas nuo kito nutolusių faktų apie muzikinio gyvenimo įvykius, kurie atskleidžia kai kuriuos svarbius Lietuvos didikų kunigaikščių rūmų muzikinio gyvenimo bruožus. Kadangi šie faktai sietini ir su kitų šalių kultūriniu gyvenimu, galima ieškoti paralelių ir analogijų, daryti lyginamąją analizę ir bent iš dalies užpildyti Lietuvos muzikinio gyvenimo spragas.

LDK valdovų dvarus turėjo pasiekti klajojantys muzikantai. Nuo Krėvos unijos (1385 m.) kartu su Vakarų kraštų klajojančiais muzikantais Lenkijoje ir Lietuvoje pastebėti ir rusų skamorokai². Yra žinoma, kad Jogaila, o vėliau ir jo įpėdiniai globojo rusų dainininkus ir instrumentalistus. Atskirą grupę dvarė sudarė rusų guslininkai³. Žygimantas Senasis

mėgo klausytis savo rūmų dainiaus Czuryflo, kuris apie Lietuvą dainavo rusiškai, o čigonai liūdnei pritarė citromis⁴. Skomorochų meną mėgo ir Žygimantas Augustas⁵.

Iš tokių ir panašių aprašymų sudėtinga identifikuoti, koku instrumentu buvo grojama. Aprašymuose ar net dokumentų įrašuose dažnai skirtingi instrumentai buvo įvardijami tuo pačiu pavadinimu, nurodančiu tik instrumentų klasę. Grojantys pučiamaisiais rašytiniuose šaltiniuose kartais esti pažymėti kaip pūtikai, dūdoriai, o jų instrumentai pavadinti švilpynėmis, dūdelėmis (filustatores, pffern, trąbka, trąba) ir pan. Labai dažnai skirtingi instrumentai buvo vadinami liutniomis. Tai galėjo būti ir įvairių tautų bei kultūrų liaudies instrumentai. Šis instrumentas, kaip ir kanklės, arfa, lyra, ilgainiui tapo poetiniu simboliu⁶.

Vienas ryškiausių ankstyvųjų muzikos instrumentų paminėjimų yra susijęs su Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino dukra Aldona (mirė 1339 m.). Ji buvo ištekinta už Lenkijos karaliaus Kazimiero Didžiojo ir turėjo savo dvarą, kuriame buvo dainuojama pritariant arfoms, būgnams, bandūroms ir lyroms, muzikuojama kitokiais instrumentais: sambucca (psalterijus?), timpanum ir fialis (fidelis?). Pritariant šiems ir konkrečiai neįvardytiems pučiamiesiems instrumentams Aldonos dvare buvo šokami įvairūs šokiai, pažymima, kad Lietuvos kunigaikštystė visada lydėjo daininkai su „sambucis, fialis et tympanis“⁷.

Aldonos dvaro muzikinio gyvenimo faktai sietini su pirmaisiais pasaulietinės muzikos paminėjimais katalikiškoje Lenkijoje, su jos valdovų rūmų kultūriniu gyvenimu. Su kai kuriomis muzikinio gyvenimo tradicijomis ji turėjo būti gerai susipažinusi jau tėvo dvare. Kaip buvo minėta, Lietuva išsiskyrė iš kaimyninių kraštų tuo, kad čia, kaip niekur kitur, susipynė įvairūs skirtingi muzikinės kultūros elementai, kurių sąveika ir galėjo duoti tokius netikėtus rezultatus, atkreipusius dėmesį Lenkijoje. Priklausomai nuo politinio gyvenimo realijų čia buvo kryptama tiek į Rytų, tiek ir į Vakarų krikščioniškas kultūras. Lietuvos didikų vedybos su slavų kunigaikštystėmis drauge buvo tiltas ir tos šalies muzikinės kultūros tradicijoms plisti. Čia taip pat buvo gajos liaudiškos ar pagoniškos kultūros tradicijos. Tokia kultūrų sankirta išskyrė Lietuvą iš kitų kraštų. Tai, jog didikai atkreipė dėmesį į Aldonos dvaro muzikinę aplinką Lenkijoje, liudytų, kad ji iš Lietuvos atsivežė ir tėvo dvaro muzikines tradicijas, kurios galėjo būti kiek netikėtos Krokuvoje (tą pastebėjo J. Dlugošas⁸).

Vakarų Europos lotynų kultūra Lietuvą viduriniais amžiais dažniausiai pasiekdavo iš tų kraštų, su kuriais Lietuva palaikė glaudžiausius politinius ryšius. Didžiausią įtaką turėjo Lenkija ir Ordinas. Lietuvoje pakankamai gerai turėjo būti žinomas tose šalyse gyvavęs rūmų ceremonialas, bažnytinių apeigų

muzikinis rūbas. Savo ruožtu tiek Lenkija, tiek Ordinas kur kas intensyviau nei Lietuva palaikė muzikinius ryšius su didžiais Vakarų Europos centrais.

Į Ordino pilis ir ypač Marienburgą atvykdavo labai daug riterių iš įvairių Europos kraštų, kurie šias savo piligrimines keliones traktavo tarsi kryžiaus žygius prieš pagonis, kaip moralinę paramą ordinui. Su jais atvykdavo trubadūrai ir minezingeriai. Čia lankėsi ir Oswaldas von Wolkensteinas, kurio dalis kūrybos išliko „Locheimer“ dainų knygoje. Šis iš Austrijos kilęs minezingeris buvo plačiai išgarsėjęs kaip lyrinė dainų kūrėjas⁹. Drauge su riteriais keliaujantys muzikantai perteikdavo ir savą muzikavimo patirtį bei repertuarą. Ordino riteriai irgi giedojo bažnytinėse apeigose. Taip vokiečių, nyderlandų, prancūzų, austrų, anglų ir kitų šalių dvarų muzikinė kultūra pasiekdavo Ordino žemes, iš ten pasklisdama į tuos kraštus, su kuriais pastarasis palaikė ryšius. Choralinės ir daugiabalsės giesmės, instrumentinė muzika bei kiti Vakarų Europos muzikinės kultūros elementai pasiekdavo ir Lietuvą.

Žvelgiant į ankstyvojo laikotarpio Lietuvos muzikinį gyvenimą ypatingas dėmesys atkreiptinas į LDK valdovo Vytauto (1352–1430) kultūrinę veiklą, kurioje muzika užėmė išskirtinę vietą. Jo valdymo metais, Lietuvai priėmus krikščionybę, daug dėmesio buvo skiriama katalikiškai muzikinei tradicijai; šalies gyvenimas aiškiai pakrypo lotynų kultūros link. Vytautas rūpinosi Vilniaus katedros muzika, skyrė lėšų jos giedotojams¹⁰. Jo indėlis buvo toks svarus, kad po jo mirties atnaujinus Katedrą ir kasmet minint bei meldžiantis už Vytauto vėlę iškilmingose pamaldose privalėjo giedoti antrus ir trečius metus Katedros mokykloje besimokantys mokiniai¹¹.

Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Vytauto valdymo metais dvaro muzikinį gyvenimą praturtino ir praplėtė aktyvūs politiniai bei kultūriniai ryšiai su Kryžiuočių Ordinu bei Jogailos dvaru. Galima teigti, kad Vytauto dvaras tapo stambiu muzikinės kultūros centru, į kurį pagal didžiųjų Europos monarchų dvarų tradicijas dažnai atvykdavo kitų kraštų muzikantai. Yra žinoma, kad 1393 m. Jogaila į Vytauto dvarą išsiuntė tris savo pūtikus: Auloną, Niespiechą ir Heinžę, įduodamas jiems kelionės išlaidoms po 3 grivinas. Labai aktyvūs ryšiai buvo palaikomi ir su Didžiuoju Ordino magistru Konradu von Jungingenu (mirė 1407 m.), ne kartą siuntusiu savo muzikantus į Vytauto dvarą. 1399 m. buvo išmokėtos 6 kapos grašių muzikantams, kurie išvyko pas Vytauto žmoną¹², 1406 m. Ordino didysis magistras atsiuntė būrį muzikų, vadovaujamų Pasternako¹³.

Brangiomis dovanomis palenkė Vytautą siekė po brolio mirties išrinktas naujasis Ordino didysis magistras Ulrichas von Jungingenas. Jis Vytauto kvietimu 1408 m. pradžioje, lydėdamas komturų, riterių bei

sargybos (iš viso 200 žirgų ir 150 vežimų), su maisto ir gėrimų atsargomis atvyko į Kauną¹⁴. Tais pačiais 1408 m. Vytauto žmonai Onai Ordino magistras Velykoms išsiuntė dovanų net du (ne vieną, kaip dažnai nūdienos historiografijoje yra teigiama) klavišinius instrumentus – klavikordą (clauicordium) ir portatyvą (portati(cu)m)¹⁵. Šie tais laikais labai brangūs ir itin reti instrumentai turėjo būti naudojami Didžiojo Kunigaikščio rūmuose (dovanotasis klavikordas buvo vienas ankstyviausių šio instrumento paminėjimų šiame regione¹⁶).

Vytautas siekė išsitvirtinti Europoje kaip didelės valstybės valdovas, kaip bendraeuropietiškos kultūros tradicijų puoselėtojas. Jo dvaro pūtikai ir dainininkai, sekdami Vakarų šalių tradicijomis, 1399, 1404, 1405 m. lankėsi Ordino magistro dvare. Ne kartą keliavo dar toliau į Vakarų, 1429–1430 m. aplankydami Nördlingeną, Ratyzboną, Lücką¹⁷.

Viduriniaisiais amžiais iš Vakarų Europos perimta, tuo metu plačiai paplitusi muzikos instrumentų panaudojimą rūmų ceremoniale patvirtina Venecijos ambasadoriaus Ambrosio Contarini išpūdžiai 1477 m. apsilankius Trakuose: karalius įžengė į menę gaudžiant trimitams, tarnų nešamus į stalą valgius taip pat palydėdavę šie pučiamieji¹⁸.

LDK valdovų muzikiniai ryšiai ir ypač išaugęs jų aktyvumas XIV–XV amžių sandūroje valdant Vytautui sudarė visas prielaidas susiformuoti tokioms dvaro muzikinio gyvenimo tradicijoms, kokios tuo metu buvo puoselėjamos kaimyniniuose Vakarų kraštuose. Nuo Vytauto laikų Vilniaus katedra tapo pagrindiniu ir svarbiausiu visoje valstybėje bažnytinės muzikos židiniu.

Kaip minėta, Ordino riteriai giedojo bažnytinėse apeigose. Šventą giesmę – seną Lenkijos riterių himną „Bogurodzicza“ (Dievo gimdytoja) – prieš kautynes Žalgirio mūšio lauke drauge su lenkais giedojo ir Vytauto kariai. Šios giesmės gyvybingumą ir išskirtinę reprezentacinę vietą iškilminguose valstybės ceremonialuose rodo tai, kad ji buvo įrašyta 1580 m. Lietuvos statute.

Viena labiausiai abejotinų ir pažeidžiamų paradigmų, susijusi su muzikavimu Vilniaus katedroje Vytauto laikais, – Teodoro Narbuto pateiktas pasakojimas apie legendinio kryžiuočių pasiuntinio Kyrburgo Vilniaus katedroje patirtus išpūdžius. Jis aprašo girdėjęs darnų choralinį giedojimą, triukšmingą įvairių muzikos instrumentų skambesį, giedamas psalmes bei išraiškingą ir puikų vyrišką balsą, giedantį „Gloria Patri et filio est“¹⁹. Kadangi turimi faktai liudija įvairiapusišką ir intensyvią Lietuvos muzikinį gyvenimą Vytauto laikais (o kiek tokių faktų liko neužfiksuota ir apie juos neturime žinių), tai galima prielaida, kad katedroje gal ir galėjo vykti toks neįprastas ir netikėtas muzikavimas, nustebinęs svetimšali. Tačiau gali būti, jog T. Narbutas, romantinės pakraipos istorikas, savaip interpretavo kokį nors turėtą

dokumentą, kuriame galėjo būti paminėtas muzikavimas Vilniaus katedroje. Čia dar kartą prisiminkime Gedimino dukrą Aldoną, kurios dvaro muzikinė aplinka nustebino Krokuvą. Galbūt jos atsivežtieji muzikantai grojo liaudišką, o ne to meto rūmuose paplitusį repertuarą, kaip ir Vilniaus Katedroje triukšmingai skambėję įvairūs instrumentai.

Viduriniaisiais amžiais rūmų muzikantus galėjo turėti ne vien Didysis Kunigaikštis, bet ir kiti LDK didikai. Yra žinoma, kad jie dirbo Švitrigailos dvare Podolėje.

Apie tai, kad LDK didikų rūmuose galėjo gyvuoti savitas muzikinis gyvenimas, neatitinkantis Vakarų Europoje įprasto rūmų ceremonialo, repertuaro skirtumai, galima spręsti iš 1515 m. Vienoje įvykusio imperatoriaus Maksimilijono ir karaliaus Žygimanto Senojo, kuri lydėjo daug didikų, susitikimo aprašymų. Iki šiol lietuviškoje istoriografijoje, besiremiančioje Alberto Vijūko-Kojelavičiaus informacija, kurią jis pateikė 1650 m. Dancige išleistoje „Historiae Litvanae“, dažniausiai buvo tik pažymima, kad į šį susitikimą LDK didikai Mikalojus Radvila ir Stanislovas Goštautas atsivežė 100 žmonių orkestrą²⁰. A. Vijūkas-Kojelavičius pateikė kiek platesnį šių didikų kultūrinio gyvenimo kontekstą. „Karalių lydėjo daug žymių Lietuvos didikų, bet visus turtais ir puošmenomis pranoko Mikalojus Radvila bei Stanislovas Goštautas. Be kitų rūmininkų, juos lydėjo šimtas visokiausių muzikantų, apsirengusių brangiais maskvėnų bei skitų drabužiais. [...] Valdovus (kitų kraštų – J. T.) atlydėjusias svitas sudarė įvairiausių Europos tautų atstovai; visi skirtingai apsirengę, visi nepaprastai puošnūs, ir šitai teikė žiūrovams tokį didingą reginį, kokį bebuvo galima matyti per romėnų triumfo eisenas. [...] Žygimantą supo lenkų, lietuvių bei rusų raitelių būriai, apsivilkę turkų, persų, maskvėnų ir skitų drapanomis“²¹. Rašydamas apie Lietuvos didikus lydėjusių muzikantų gausą, A. Vijūkas-Kojelavičius išpūdziai sustiprinti hiperboliškai padidino jų skaičių. Vis dėlto Žygimanto Senojo palydoje, kurią sudarė ir Radvilos bei Goštauto svitos, tikrai turėjo būti didelis būrys muzikantų, į kuriuos atkreipė dėmesį susitikimo dalyviai.

Kitokiomis spalvomis ir daug iškalbingiau Žygimanto Senojo muzikantų paveikslą šiame Vienos susitikime savo dienoraštyje piešia kronikininkas Joanis Cuspiniani (Johann Spiesshaimer): „Atlydėjo Lenkijos karalių pusanthro tūkstančio raitelių, aprengtų kaip vengrai – juos vadina husarais (čia jau iš vokiečių). Tai buvo lenkai, rusinai, maskoliai, turkų belaisviai ir totoriai su savo raiteliais ir pulku triūbočių su didelėmis skardžiomis triūbomis, mūsų ausiai nedarniai skambančiomis, šaižiai birzgiančiomis tarsi pulkas vapsvų ir karkvabalių. Buvo taip pat turkas su dūdele, kuris išgavo mums negirdėtus ir mūsų ausiai atstumiančius garsus. Buvo ir jaunuolis, triukšmingai

abiem rankomis daužantis būgną“²². J. Cuspiniani aprašė tai, kas buvo keisčiausia, neįprasta, negirdėta ir nematyta. Jo aprašyme turėjo atsispindėti ir Lietuvos didikų muzikantų keistenybės. Norėdami išsiskirti ir nustebinti ne vien turtais, bet ir savita kultūra, didikai greta bendraeuropietinių instrumentų ir repertuaro galėjo pademonstruoti sarmatiškosios kultūros apraiškas, kariuomenės kapelos skardų ir karingą muzikavimą.

Sudėtinga atskleisti objektyvų muzikinio gyvenimo vaizdą remiantis tik negausia istoriografija. Lietuva neprilygo didiesiems Vakarų Europos centrams nei muzikinio gyvenimo intensyvumu, nei muzikinės kultūros įvairove. Ji buvo tolimas paribys, tačiau savaip praturtinantis Europos muzikinio gyvenimo panorama. Šiandien turimi faktai nors ir nesudaro nuoseklios chronologinės sekos, tačiau atskleidžia pagrindines to meto muzikinio gyvenimo tendencijas Lietuvoje.

Gauta
2001 09 21

Nuorodos

- 1 W. Voisé, Guillaume de Machaut w Polsce i o Polsce, *Muzyka*, Nr. 3, 1965.
- 2 Z. Chanecki, *Organizacje zawodowe muzyków na ziemiach polskich do konca XVII wieku*, Kraków, 1980, s. 27.
- 3 H. Feicht, *Studia nad muzyką Polskiego Średniowiecza*, Kraków, 1975, s. 103.
- 4 Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, t. 3, Warszawa, 1974, s. 243.
- 5 M. Perz, *Mikołai Gomółka*, Warszawa, 1981, s. 69; B. Szydłowska-Ceglowa, *Staropolskie nazewnictwo instrumentów muzycznych*, Wrocław, 1977, s. 72.
- 6 B. Szydłowska-Ceglowa, ten pat, s. 101.
- 7 K. Morawska, *Średniowiecze, część 2: 1320–1500, Historia muzyki polskiej*, t. 1, Warszawa, 1998, s. 142, 175.
- 8 Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska*, t. 3, Warszawa, 1902, s. 242.
- 9 P. Gülke, *Mönche, Bürger Minnesänger. Musik in der Gesellschaft des europäischen Mittelalters*, Leipzig, 1975, S. 168.
- 10 J. Kurczewski, *Biskupstwo Wilńskie*, Wilno, 1912, s. 286.
- 11 A. Miller, *Teatr Polski i muzyka na Litwie*, Wilno, 1936, s. 154.
- 12 *Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae*, Cracovia, 1882, s. 961.
- 13 Ten pat, p. 970.
- 14 M. Jučas, *Žalgirio mūšis*, Vilnius, 1990, p. 56.
- 15 *Codex epistolaris...*, s. 972.
- 16 K. Morawska, ten pat, s. 145.
- 17 Ten pat.
- 18 P. Klimas, *Ambrosio Contarini Venecijos ambasadorius Lietuvoje 1474–1477, Praeitis*, Kaunas, 1933, p. 177.
- 19 T. Narbutt, *Pomniejsze pisma historyczne*, Wilno, 1856, s. 139.

²⁰ A. Vijūkas-Kojelavičius, *Lietuvos istorija*, Vilnius, 1988, p. 635.

²¹ Ten pat, p. 635–636.

²² Congressus ac celeberrimi concentus Caesaris Max. et trim regum Hungariae, Boemiae et Poloniae. In Viena Panoniae, mense Julia. Anno M. D. XV facti [...] Diarium Joannis Cuspiniani..., s. 498 (citata iš: E. Głuszczyńska, *Muzyka nadworna ostatnich Jagiellonów*, Kraków, 1988, s. 30).

Jūratė Trilupaitienė

ABOUT THE HISTORICAL SOURCES OF LATE MEDIEVAL MUSIC IN LITHUANIA

S u m m a r y

The article explores the late Medieval musical life in Lithuania. Scanty resources and facts by which one can reveal the specifics of musical life, also early contacts and influences that came from the other countries have been analyzed. It is an attempt to reconstruct the musical culture as well as to indicate the traditions of the

Lithuanian Grand Duke's court, which extends back to the 13th c. – the years of establishing the Lithuanian State. Important are the assumptions about the national and international traditions of music.

In the ruling years of Grand Duke Vytautas, musical contacts with the Order of the Knights of the Cross and Poland were more intensive; it was the period when culture of Latin origin accelerated in Lithuania. Considering the period before the reign of Grand Duke Vytautas, there are only scattered facts that have remained until today; they reveal some important traits of musical life in the Lithuanian Grand Duke's Court. Moreover, as these facts reveal connections with the cultural life of other countries, one may look for the parallels and analogies and thus fill the gaps of Lithuanian musical life. Of course, early Lithuanian musical life is not to be compared with major centers of European culture; it represented the margin of this phenomenon, though at the same time it infused the variety of its forms. The article also aims at revealing the influences of Turks, Tartars and other nations that stimulated the phenomenon of Sarmatic culture.